

Hergár Eszter - Sz.Pap Judit

Ki nevel a végén?

Milyen példát mutatnak a magyar szülők gyerekeiknek a pénzügyi tudatosság terén?

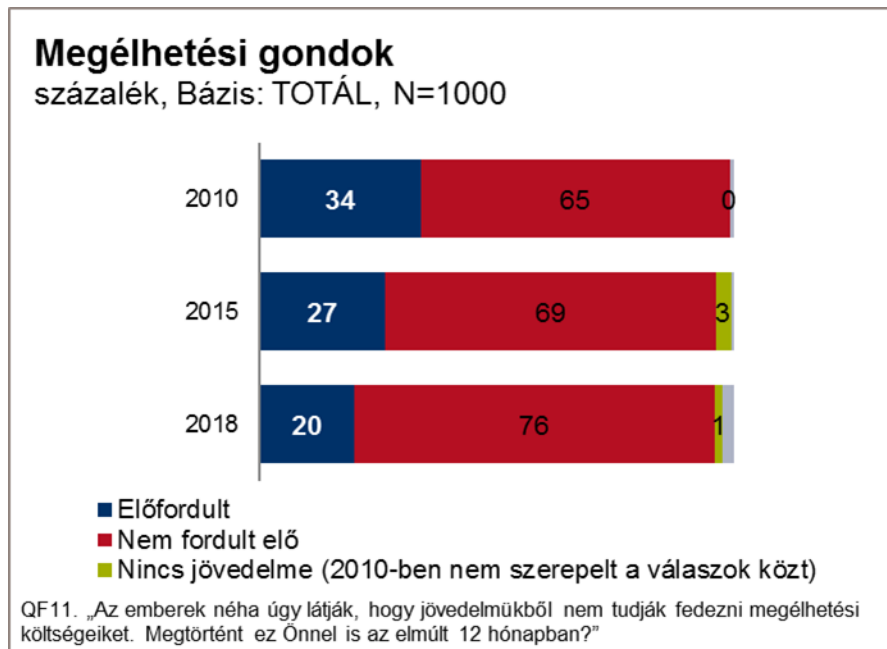
Érdekes eredményeket hozott a legújabb reprezentatív kutatás eredménye: jóval kevesebben küzdenek napi megélhetési gondokkal, ám a többletjövedelmet csak kevesen teszik félre a „nehezebb napokra”. A kedvező környezet, a reálbérek jelentős növekedése mellett a lakosság kevésbé lett előrelátó a pénzügyeket illetően. A magyar családok pénzügyi ismeretei továbbra is hiányosak, ezért az iskolarendszeren belül megvalósítható pénzügyi-gazdasági ismeretátadás kiemelkedő jelentőséggel bír.

A Pénziránytű Alapítvány megbízásából elkészült kutatás az OECD által kidolgozott módszertan és kérdőív mentén vizsgálta a magyar lakosság pénzügyi tudatosságát. A 2010 és 2015 után az idén harmadszor elvégzett felmérés eredményei, valamint a nyolc év során megfigyelhető elmozdulások alapján fontos tendenciák rajzolódnak ki.

A 2018 nyarán 1000 fős reprezentatív felnőtt mintán (18-79 évesek) végzett kutatási eredmények szerint a magyar családok pénzügyi ismeretei továbbra is hiányosak, bizonyos kérdéskörökben javuló, másokban romló tendenciát mutatnak. A korábbi nemzetközi összehasonlításokban is leginkább jónak számító magyar eredmények a lexikális ismereteket, „pénzügyi tudást” mérő kérdéseknél (infláció, kamatszámítás, kockázat és hozam viszonya stb.) születtek.

Megélhetési gondok: védettebbek a magasabb végzettségűek és az idősebb nyugdíjasok

Egyértelműen pozitív változás, hogy a tudatos pénzügyi döntéseket akadályozó napi megélhetési gondokkal az elmúlt 8 év során egyre kevesebb válaszadó találkozott a felmérést megelőző 12 hónapban, mint 2010-ben vagy 2015-ben. Mindez összefügghet a kedvezőbb munkanélküliségi, GDP és inflációs adatokkal. A megélhetési gondokkal szembesülők aránya a legtöbb korosztály esetében átlag közeli, legmagasabb (23%) a 60-69 éves korosztályban, míg a 30-39 éveseknél a legalacsonyabb. Sérülékenyebbek az általános iskolai végzettségűek, a gyermeküket egyedül nevelők, és az alacsony jövedelműek. Ezzel szemben védettebbek a magasabb végzettségűek és az idősebb nyugdíjasok.

Pénzügyi tartalékok, pénzügyi túlélési képesség

A kedvező környezet, a reálbérek növekedése ellenére a háztartások relatív pénzügyi stabilitása nem változott érdemben, azaz a háztartások pénzügyi túlélési képessége csak minimálisan javult: a magyar családok a korábbi évekhez hasonló mértékben lennének képesek fedezni fő jövedelmük kiesését. A lakosság kb. 60 százaléka legfeljebb három hónapot vészelne át elköltözés és hitel felvétele nélkül, ha elveszítené a fő jövedelemforrásnak számító keresetét, munkabérét, miközben tízből kilencen alkalmazottként dolgoznak.

A kutatási eredmények alapján az elmúlt nyolc évben a magyar családok anyagi helyzetének általános és jelentős javulása nem járt együtt a pénzügyi tartalékok ugyanilyen mértékű gyarapodásával: keletkező többlet-jövedelmünket jellemzően elfogyasztjuk, és kevesebbet teszünk félre a „nehezebb napokra”.

Háztartási költségvetés készítése

Mérésről mérésre csökkenő tendenciát mutat azok aránya, akik háztartási költségvetést készítenek. 2018-ban ez csupán a felmérésben résztvevők ötödére (21%) volt jellemző, míg nyolc évvel ezelőtt minden harmadik (32%) megkérdezett háztartás aktívan tervezte bevételeit és kiadásait. Minden bizonnyal a megélhetési nehézségek enyhülése, a pozitív jövőkép is szerepet kap abban, hogy lazult a lakosság fegyelme e téren. A háztartási költségvetést készítő 21 százalékos átlagos értéke azonban nagy szórást mutat. Egyértelműen megfigyelhető tendencia, hogy az iskolai végzettség, illetve a háztartás jövedelmének emelkedésével nő a költségvetést készítő háztartások aránya.

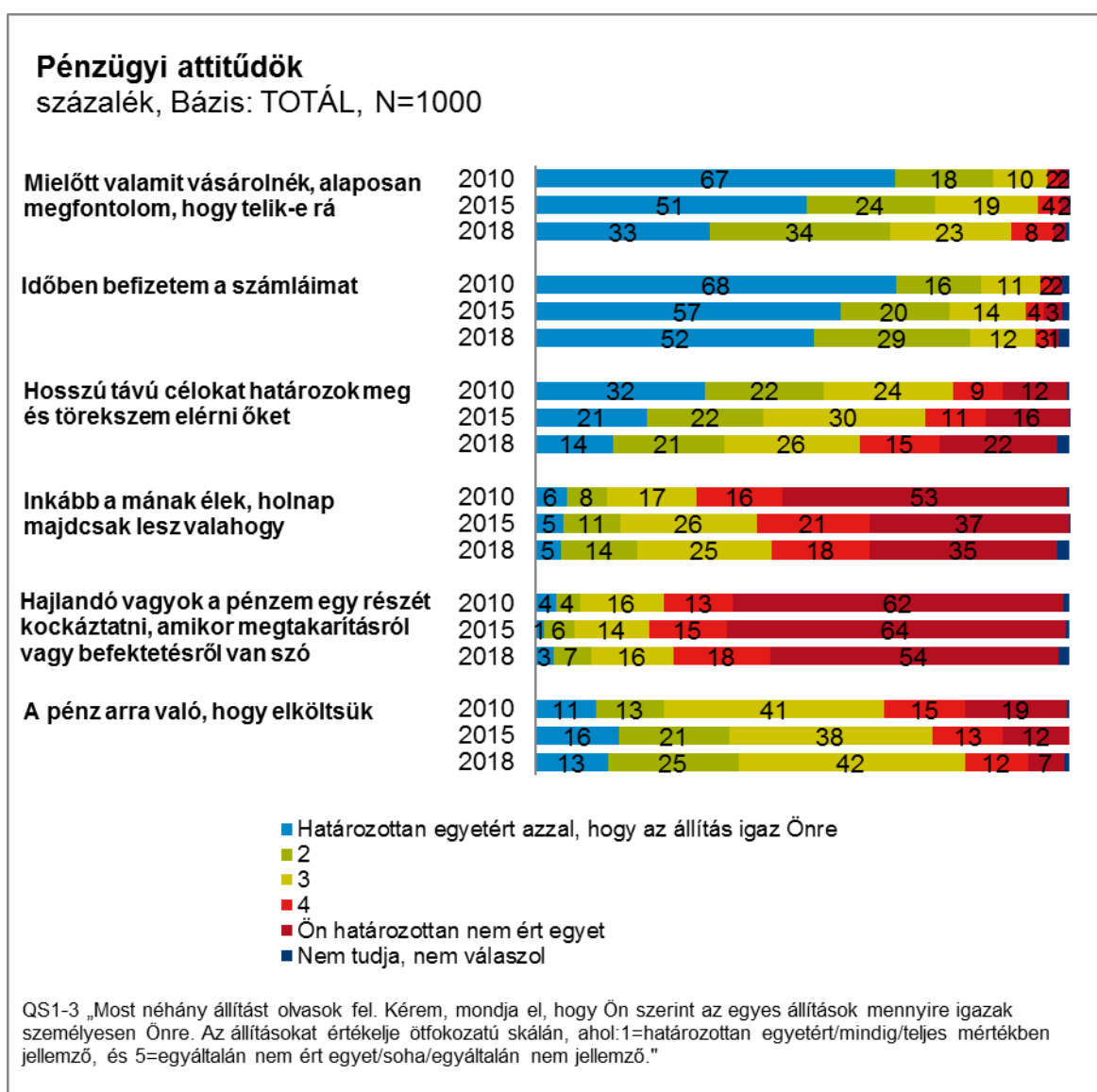
Termékválasztás

2010-ben a válaszadók harmada mondta, hogy pénzügyi termék választása során egyáltalán nem mérlegelte a lehetőségeket, ez az arány 2015 óta 22%-os szinten stabilizálódott. A népszerű

információforrások közül leginkább az „interneten található termék-összehasonlító információk”, „barátok/rokonok ajánlása” és a TV-hirdetések, televízió vagy rádióprogramok használatának aránya növekedett. 2018-ban minden negyedik fogyasztó elsősorban saját korábbi tapasztalataira hagyatkozott, ha új termékről határozott.

Pénzügyi attitűdök

Itt egyértelmű tendencia: pénzügyeit tekintve a lakosság kevésbé megfontolt és előrelátó lett. Erre utal, hogy jelentősen csökkent azok aránya, akik határozottan egyetértettek a következő állításokkal: „Mielőtt valamit vásárolnék, alaposan megfontolom, hogy telik-e rá”, „Időben befizetem a számláimat”, „Hosszú távú célokat határozok meg és törekszem elérni őket”. Ezek az eredmények összecsengenek azzal, hogy egyre kevesebben készítenek családi költségvetést.

Leegyszerűsítve mindez azt mutatja, hogy a válság elmúltával 2010 és 2018 között pénzügyeinket tekintve egyre inkább tücsök, mint hangya módjára élünk. Beszédes adat, hogy arra a kérdésre,

hogy „Mielőtt valamit vásárolnék, alaposan megfontolom, hogy telik-e rá, 2010-ben a megkérdezettek kétharmada válaszolt igennel, 2015-ben viszont már csak a fele, és 2018-ban mindössze 33%.

Összegzés

Megállapítható, hogy a magyar háztartások tipikus pénzügyi viselkedése jellemzően nem képes ellensúlyozni a gazdasági ciklusok hatását. A családok nem, vagy csak korlátozottan - magasan iskolázott, magas jövedelmű családok- képesek megfelelő mintát adni a gyermekieknek az életminőséget jelentősen befolyásoló pénzügyi-gazdasági kérdésekben. Mindezek alapján a fiatalok pénzügyi-gazdasági nevelésében, a pénzügyi ismeretek és pozitív pénzügyi magatartásminták közvetítésében az iskolarendszeren belül megvalósítható pénzügyi-gazdasági ismeretátadás és szemléletformálás kiemelkedő jelentőséggel bír. Erre kivételes alkalmat és lehetőséget kínál a jelenleg felülvizsgálat alatt álló Nemzeti Alaptanterv átalakítása.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2018. november 30-án.”